

УДК 657.1: 338.46

Бабин І.М.

Львівська комерційна академія

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ – ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НИМИ

Розглянуто механізми узагальнення та вдосконалення підходів до класифікації витрат підприємства відповідно до вимог сучасних умов господарювання. Запропоновано нові, порівняно з існуючими системами, елементи групування витрат, що дозволить здійснювати контроль, регулювання та управління витратами в цілому.

Ключові слова: витрати, управління витратами, підприємства сфери послуг, аналітичне забезпечення

Babin I.M.

CLASSIFICATION OF EXPENSES SERVICE PROVIDERS - AS A BASIS EFFECTIVE MANAGEMENT OF THEM

The mechanisms of generalization and improvement of approaches to the classification of costs are considered in accordance with the requirements of modern management processes. The new, compared with existing systems, elements of grouping costs are offered, which will make possible to control, management and regulate cost in general.

Keywords: costs, cost management, service providers, analytical support.

Бабин И.Н.

КЛАССИФИКАЦИЯ ЗАТРАТ ПРЕДПРИЯТИЙ СФЕРЫ УСЛУГ - КАК ОСНОВА ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЕ ИМИ

Рассмотрены механизмы обобщения и совершенствование подходов к классификации затрат предприятия в соответствии с требованиями современных условиях хозяйствования. Предложены новые, по сравнению с существующими системами, элементы группировки затрат, что позволит осуществлять контроль, регулирование и управление затратами в целом.

Ключевые слова: затраты, управление затратами, предприятия сферы услуг, аналитическое обеспечение.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В управлінні підприємством у сучасних умовах важлива роль відводиться бухгалтерському обліку, одне з центральних місць в якому займає

облік витрат. Інформація про розмір та види витрат сприяє отриманню оперативної об'єктивної інформації про рух та стан ресурсів підприємства, обсяги виконаних та реалізованих послуг, їх фактичну собівартість. Стабільність і розвиток будь – якого підприємства неможливий без створення ефективної системи управління витратами, яка вирішується через побудову якісної системи обліку витрат. Облік витрат повинен будуватися так, щоб можна було не лише визначити всі фактори виробництва, що впливають на рівень собівартості, але й дослідити їх обсяг, зміну структури, рівень, динаміку, тобто створити такі умови, за яких можна було б постійно проводити аналіз і контроль за змінами собівартості в цілому і у розрізі витрат, що її формують. Вирішення цієї проблеми передбачає економічно обумовлене групування та розробку класифікації витрат для підприємств з надання платних послуг, яка була б адекватною складності сучасних економічних процесів і слугувала б основою розробки розгорнутих інформаційних моделей об'єкту, необхідних для прийняття управлінських рішень

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Досить ґрунтовно досліджено проблеми групування витрат сучасними науковцями, зокрема К.Друрі, Л.В. Нападовською, С.Я. Котляровим, Ч.Т. Хорнгнемом, Дж. Шимом, у роботах яких подано глибоке та системне дослідження. Багато дискусійних питань щодо класифікації витрат містять у собі пропозиції минулих років [1, 2, 3]. Незважаючи на те, що проблемам класифікації витрат приділена велика увага, як у нормативних документах, так і в іншій економічній літературі, багато питань залишаються нерозкритими і потребують додаткових досліджень.

Цілі статті. Мета дослідження полягає в удосконаленні наявних систем класифікації витрат підприємства для їхньої адаптації до сучасних ринкових умов господарювання та адресного подання інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Управління витратами, що зорієнтоване на розв'язання стратегічних, тактичних та оперативних завдань діяльності підприємства на ринку повинно передбачати наявність різних варіантів класифікації витрат залежно від цілей та напрямків обліку витрат. Саме тому класифікація витрат повинна

бути з таким набором класифікаційних ознак, яка б могла застосовуватися для підприємств з надання різних видів послуг, а також сприяла оперативному отриманню даних необхідних для обґрунтованого прийняття більшості управлінських рішень, зокрема щодо оцінювання чинників рентабельності, формування портфеля замовлень, планування напрямків та обсягів діяльності, ціноутворення, управління обмеженими ресурсами тощо.

Очевидно, що для забезпечення ефективності управління витратами підприємства першочергового значення набуває та класифікація, яка визначає специфіку формування витрат кожного виду послуг та продукції. Відмінні особливості підприємств сфери послуг щодо специфіки формування витрат, механізмів управління витратами та визначення собівартості передбачають необхідність деталізації витрат у залежності від економічної доцільності, можливості управління ними та визначення собівартості й отриманого прибутку.

Незважаючи на ряд недоліків, які притаманні класифікації витрат за статтями калькуляції серед яких: неврахування у повній мірі призначення та функціональної ролі окремих видів витрат, неможливість чіткого відокремленого відображення прямих витрат від непрямих, основних від накладних, умовно–постійних від умовно–змінних тощо, дана класифікація має надзвичайно важливе значення і може прийматися за основу при організації виробничого обліку. Інформація про склад статей витрат на виробництво у калькуляційному розрізі являється відправною точкою у правильному обчисленні і поточному плануванні собівартості та системи ціноутворення на підприємствах сфери послуг.

Разом з тим, застосування даної класифікація не може бути вичерпним для формування ефективної системи інформаційного забезпечення процесу управління витратами через що постає необхідність у введенні нових ознак групування витрат (табл.1).

Так, враховуючи специфіку досліджуваних підприємств та вимоги сучасних умов господарювання, вважаємо, що розподіл витрат за принципом їх віднесення до довготермінового та короткотермінового періоду часу на підприємствах сфери послуг має важливе значення для прогнозування витрат та оперативного і стратегічного управління ними. Такий підхід здатний забезпечити інформацією про динаміку витрат, що сприятиме ефективному

прийняттю рішень про розвиток підприємства, вибір спрямування нових капітальних вкладень тощо.

Таблиця 1

Загальна класифікація витрат для здійснення контролю, аналізу, планування та прийняття рішень на підприємствах з надання платних послуг

<i>№ п/п</i>	<i>Ознаки класифікації</i>	<i>Види витрат</i>
1.	<i>За віднесенням до періоду часу</i>	<i>Короткотермінові</i>
		<i>Довготермінові</i>
2.	<i>За можливістю контролю</i>	<i>Контрольовані</i>
		<i>Неконтрольовані</i>
3.	<i>За доцільністю</i>	<i>Продуктивні</i>
		<i>Непродуктивні</i>
4.	<i>За можливістю прогнозування</i>	<i>Прогнозовані</i>
		<i>Непрогнозовані</i>
5.	<i>Відповідно до стратегічного планування</i>	<i>Абсолютні</i>
		<i>Альтернативні</i>
6.	<i>За залежністю від прийняття рішень</i>	<i>Релевантні</i>
		<i>Нерелевантні</i>
7.	<i>Для ціноутворення і прийняття оперативних рішень</i>	<i>Середні</i>
		<i>Граничні</i>
8.	<i>Залежно від кон'юнктури ринку</i>	<i>Залежні</i>
		<i>Незалежні</i>
		<i>Недопустимі</i>
9.	<i>Залежно від можливості нормування</i>	<i>Нормативні</i>
		<i>Ненормативні</i>
10.	<i>Залежно від діяльності окремого центру відповідальності</i>	<i>Залежні</i>
		<i>Незалежні</i>
11.	<i>За характером виконання робіт</i>	<i>Витрати на виготовлення нового виробу</i>
		<i>Витрати, пов'язані з ремонтом виробів</i>
12.	<i>За видами надання послуг</i>	<i>Витрати на виконання платних послуг</i>
		<i>Витрати на виконання гарантійних послуг</i>
13.	<i>За способом виконання послуг</i>	<i>Витрати на послуги, що виконуються силами самого підприємства</i>
		<i>Витрати на послуги, що виконуються спеціалізованими підприємствами</i>
		<i>Витрати на послуги, що виконуються в порядку самообслуговування</i>
14.	<i>За місяцями виникнення витрат</i>	<i>Витрати приймальних пунктів</i>
		<i>Витрати цеху, бригади</i>
		<i>Витрати робочого місяця</i>

У процесі організації нормативного господарства важливим є поділ витрат на нормативні та ненормативні, що дозволяє здійснювати управління за відхиленнями, оцінювати виконання бюджетів, приймати рішення щодо цін. Поділ витрат на абсолютні та альтернативні дозволить розглядати різні варіанти управлінських рішень з метою стратегічного планування діяльності підприємств.

Важливу роль на всіх етапах управління має класифікація витрат в залежності від кон'юнктури ринку. За цією ознакою, ми поділяємо витрати на неминучі, залежні та недопустимі. Витрати, що не залежать від попиту та пропозиції на ринку, і у будь – якому випадку мають місце на підприємстві є неминучими (загальновиробничі витрати, амортизаційні відрахування, орендні платежі). Ринкова кон'юнктура у сучасних умовах господарювання виступає як спосіб реалізації комерційних відносин та має значний вплив на величину витрат підприємства. Це зумовило необхідність виділення в окрему групу залежних від кон'юнктури ринку витрат, до складу яких ми відносимо витрати на дослідження ринку, впровадження нових технологій, витрати на культуру обслуговування населення, купівлю нових каталогів, журналів, виготовлення рекламних зразків моделей тощо. У процесі діяльності підприємства може виникати ряд витрат (витрати від браку, штрафи, пені, неустойки тощо), які ми класифікуємо як недопустимі, проте можливість їх виникнення також повинна враховуватися при організації та плануванні.

Групування витрат для ціноутворення і прийняття оперативних рішень на загальні, середні та граничні забезпечить безпомилкове визначення загальних витрат і цін на окремі вироби та буде підставою для здійснення аналізу доцільності зміни діяльності підприємств з надання платних послуг.

Важливою класифікаційною ознакою, на нашу думку, є поділ витрат у залежності від діяльності окремого підрозділу. Групування витрат на залежні та незалежні від діяльності підрозділу має принциповий характер, оскільки центр відповідальності повинен точно урахувати і контролювати власні витрати, прагнучи досягти в кінцевому підсумку їх всебічної оптимізації. Оцінюючи діяльність того чи іншого підрозділу необхідно сконцентрувати увагу на тих витратах, на величину яких він безпосередньо впливає. Проте за неможливості встановлення відповідальності структурного підрозділу за окремі групи

витрат, сфера відповідальності за них може бути перенесена на інші цехи, відділи, підрозділи, у сфері впливу яких знаходяться ці витрати.

Враховуючи специфіку досліджуваних підприємств, групування витрат залежно від видів та способів виконання робіт на підприємствах з надання платних послуг має неабияке значення для подальшої організації обліку витрат. За способом виконання робіт всі послуги на підприємствах побутового обслуговування поділяються на роботи, що виконуються силами самого підприємства, роботи, виконанні спеціалізованими підприємствами та роботи, що виконані в порядку самообслуговування. Така класифікація витрат за способом виконання робіт послужить основою раціональної організації обліку витрат у розрізі цих трьох способів виконання робіт, а також створить можливість їх контролювання, планування та регулювання. Крім цього, на багатьох підприємствах сфери послуг, і перш за все на швейних, взуттєвих, всі роботи за характером наданих послуг поділяються на роботи, пов'язані з виготовленням нових виробів, і роботи пов'язані з здійсненням ремонту. У свою чергу ремонтні роботи, перш за все при здійсненні ремонту побутової техніки, апаратури поділяються на роботи на платній основі та гарантійній основі, що безумовно впливатиме на побудову та організацію обліку витрат. Тому вважаємо, що при визначенні результатів від окремих напрямів та видів діяльності неминуче використання групування витрат на витрати, пов'язані з виготовленням нових виробів та витрати на здійснення ремонту, а також на витрати на гарантійний і витрати на платний ремонт, тому ми і ввели його до системи класифікації витрат підприємств з надання платних послуг.

Висновки. Таким чином, запропонована класифікація дасть можливість не лише розподіляти витрати за підрозділами, видами діяльності, виробами, послугами, територіями, обчислювати фактичну собівартість, а й вирішувати ряд управлінських завдань, а саме прогнозувати майбутні стандартні, бажані та небажані витрати, виявляти альтернативні витрати, створювати проекти управлінських рішень щодо ціноутворення, здійснювати контроль, регулювання та управління витратами в цілому.

Список використаних джерел:

1. Басманов Н.А. Калькулирование себестоимости промышленной продукции: [учеб.пособие] / Н.А. Басманов. – Минск: Высшая школа, 1973. – 296 с.

2. Безруких П.С. Учет затрат и калькулирования в промышленности (вопросы теории, методологии и организации) / П.С. Безруких, А.Н. Кашаев, П.И. Комиссарова. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 223 с.

3. Калькуляция себестоимости продукции в промышленности: [учеб.пособие.] / В.А Белобродова, А.П. Чечета, В. Т. Слабинский и др. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 279 с.

4. Котляров С.Я. Управления затратами / С.Я. Котляров. – СПб: Питер, 2001 – 160 с.

5. Шим Дж. Методы управления стоимостью и анализа затрат / К. Дж. Шим, Г. Дж. Сигел; [пер. с англ.]– М.: Филинь, 1996. – 344 с.